

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Bakalaureusetöö

Ranno Koorep

**USA VÄLISPOLIITILISE SEKKUMISE ÕIGUSTAMINE
JA HEGEMOONIA
DEMOKRAATIDE JA VABARIIKLASTE
OMAVAHELISES VÕRDLUSES**

Juhendaja: Alar Kilp, MA

Tartu, 2012

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Ranno Koorep

/töö autori nimi/

Sisukord

Sissejuhatus.....	lk 4
1. Ameerika hegemoonia.....	lk 7
1.1 Hoiakute muutused ja hegemoonia saavutamine.....	lk 8
1.2 Hegemoonia kindlustamine.....	lk 11
1.3 Hegemoonia väljakutsed.....	lk 14
2. Sekkumise põhjendamine.....	lk 17
2.1 Humanitaarne sekkumine.....	lk 18
2.2 Vastutus kaitsta.....	lk 21
3. Demokraatide ja vabariiklaste õigustused sõjaliseks sekkumiseks.....	lk 24
3.1 Sekkumine demokraatide juhtimisel: Bill Clinton ja Kosovo.....	lk 24
3.2 Sekkumine vabariiklaste juhtimisel: George W. Bush ja Iraak.....	lk 28
3.3 Demokraadid vs vabariiklased.....	lk 31
3.4 Vaade tulevikku.....	lk 32
Kokkuvõte.....	lk 34
Kasutatud kirjandus.....	lk 36
Lisad.....	lk 42
Summary.....	lk 45

Sissejuhatus

Välispoliitiline sekkumine tekitab alati furoori rahvusvahelises suhtluses. Üleskerkivad küsimused sekkumise vajalikkusest ja selle legitiimsusest. USA kui sõjalist, majanduslikku ja kultuurilist ülemvõimu omava superriigi sekkumine mõne teise riigi tegemistesse on seejuures pälvinud eriliselt suurt tähelepanu. Käsitlus USA-st kui tänapäeva ainsast hegemoonist ja tema ülemaailmsest mõjuvõimust pärast II maailmasõda on küllaltki levinud ja võrdlemisi palju on koostatud uurimustöid, mis lahkavad Ühendriikide tegevust teooria poole pealt või rahvusvahelise õiguse kontekstis. Vähe on aga neid, kes on uurinud hegemoonia ja välispoliitilise sekkumise seost kui üht tõsiseltvõetavat suundumust USA poliitikas. Peaaegu et ilma igasuguse tähelepanuta on aga seejuures jäänud võrdlus kahe omavahel võistleva partei – demokraatide ja vabariiklaste – vahel. See on ka rahvusvaheliselt oluline, kuna erinev poliitiline suundumus võib mõjutada sekkumise motiive, õigustamist ja innukust. Kui tugev seos on vabariiklastel ja demokraatidel välispoliitilise sekkumise õigustamise ja hegemoonia kindlustamise vahel? Võiks eeldada, et demokraadid on leebema ja leplikuma ning vabariiklased otsekohesema ja vähem põhjendamist nõudva lähenemisega õigustuste toomisel. Milline on aga tegelikkus, sellele püüangi antud töös vastust anda.

Esimese ülesandena loon teoreetilise tausta Ameerika hegemoonia ja sekkumise olemusest ning selle kujunemisest ja toon välja mõningad vastuolud ning peamised trendid sekkumise õigustamisel. Seejärel liigun konkreetsete näidete abil demokraatide ja vabariiklaste omavahelise võrdluse juurde. Võtan uurimise alla kaks konflikti, kus USA eestvedamisel ja ilma ÜRO heakskiiduta on sõjaliselt sekkunud suveräänse riigi siseasjadesse. Esimeseks neist on 1999. aastal alguse saanud Bill Clintoni ja demokraatide valitsuse poolt juhitud NATO missioon Jugoslaavia provintsis Kosovos ja teiseks 2003. aastal George W. Bushi ja vabariiklaste valitsusajal alustatud Iraagi sõda. Võrdlen omaaegse sekkumise õigustusi ja tahan leida erinevusi ning sarnasusi demokraatide ja vabariiklaste suhtumises välispoliitilisse sekkumisse ja selle seost hegemooniaga. Valisin need näited peamiselt kahe asjaolu tõttu: esiteks oli mõlema juhtumi puhul rahvusvahelise õiguse seisukohast tegemist illegaalse sekkumisega ja nõudsid seetõttu põhjalikumat

õigustamist; teiseks toimusid nad võrdlemisi hiljuti ning väikese ajavahe sees, mistõttu on juhtumid paremini omavahel võrreldavad ja saadud tulemusi on võimalik tänapäeva rahvusvaheliste suhete süsteemis ka kasutada. Töö lõpus püüan leitu põhjal prognoosida USA edaspidist käitumist ja hegemonilise rolli olulisust vastava valitsuse all.

Käesoleva töö puhul on peamiselt tegemist kvalitatiivse uurimusega, mille põhilisteks uurimismeetoditeks on dokumentide sekundaaranalüüs, tekstianalüüs ja juhtumianalüüs. Teoreetilises osas toetun suure osas hegemoonia ja sekkumise ideid käsitlenud autorite poolt kirja pandud teadusartiklitele ja raamatutele. Empiirilises osas keskendun konkreetsete juhtumite analüüsile ja kasutan õigustuste leidmiseks valitsusametnike väljaütlemisi, väljavõtteid olulistest kõnedest ja intervjuudest, arvamusuuringuid, teadusartikleid ja mõningaid ajaleheartikleid. Peamise erialakirjandusena on töö juures kasutatud erinevaid teadusajakirju ja –raamatuid, ajakirja väljavõtteid, avaliku arvamuse uuringuid ja dokumentatsioone valitsusametnike ametlikest sõnavõttudest.

Töö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimese peatüki eesmärgiks on anda lugejale arusaam Ameerika hegemoonia olemusest ja luua teoreetiline vundament kogu ülejäänud töö jaoks. Uurin USA ülemvõimu väljakujunemist ning hoiakute ja poliitikasuundumuste muutumist, mis tõid Ühendriikidele kaasa hegemonilise seisuse ja muutsid selle kindlustamise poliitilise praktika osaks. Uurin seost USA välispoliitilise sekkumise (kui vahendi) ja hegemoonia (kui eesmärgi) vahel. Teine peatükk jätkab selle seose edasiarendamist, tuues välja peamised sekkumise põhjendamiseks toodud teooriad ja väited. Toon välja, kuidas need põhjendused ja arusaamad sekkumisest ning riikide olemusest on aja jooksul muutunud. Kolmas peatükk võtab uurimise alla kaks konkreetset juhtumit, mis toovad välja ja aitavad omavahel võrrelda demokraatide ja vabariiklaste õigustusi sõjaliseks sekkumiseks. Esimesena keskendun Jugoslaavia (Kosovo) sõja näitel sekkumisele demokraatide juhtimisel ning seejärel Iraagi sõja näitel sekkumisele vabariiklaste juhtimisel. Uurin, milliseid eelmises peatükis väljatoodud sekkumise põhjendusi kasutatakse ja mil määral on tunda seost hegemooniaga demokraatide ja vabariiklaste poolt väljatoodud õigustustes sõjaliseks sekkumiseks. Peatüki lõpus annan

leitule oma hinnangu ja prognoosin USA hegemoonilise käitumise ning võimaliku sekkumise jätkumist demokraatide või vabariiklaste valitsuse all.

Tööga väidan, et USA välispoliitiline sekkumine on selgelt seotud hegemoonia kindlustamisega ja et tegemist on pigem mitteparteiliste ja üldisemate põhieesmärkidega Ameerika välispoliitikas. Siiski, demokraate võib õigustuste toomises pidada enam rahvusvahelistele väärtustele ning vabariiklasi enam otsestele julgeolekuohtule panustajateks.

1. Ameerika hegemoonia

Hegemoonia tähendab üleolekut, domineerimist ja valmidust rahvusvahelises suhtluses oma ülemvõimu kasutada. Ameerika Ühendriike võib pidada tänapäeva rahvusvaheliste suhete süsteemis ainsaks hegemooniks. Ta on teistest riikidest majanduslikult ja sõjaliselt võimsam, ta omab mõjuvõimu reguleerimaks rahvusvahelist suhtlust vastavalt oma huvidele ning Ameerika kultuur omab laiemat globaalset mõju kui ükski teine kultuur maailmas.

Hegemoonial on Howard Lentneri kohaselt põhiliselt kaks tähendust: „juhtimisvõime ja domineerimine”¹. Iseenesest võib see tähendada pelgalt, et riik domineerib spetsiifilises elu valdkonnas ja ta on võimeline haarama teatud küsimustes juhtrolli. Selline hegemoonia piiritlemine ei tähenda aga sugugi, et riik peaks ilmtingimata omama kõikehaaravat kontrolli, haarama liidripositsiooni võimalikult paljudes valdkondades või kehtestama oma mängureegleid rahvusvahelises suhtluses. Just selliselt näeb hegemooniat aga Ian Clark, kelle kohaselt väljendubki riigi hegemoonia just rahvusvahelise suhtluse reeglites, kusjuures nende „edukas loomine sõltub ainult kahest tingimusest: võimu piisavusest ja valmisolekust seda kasutada.”² Tänapäeva avatud ja kiiresti muutuv maailmas peab liider oma staatust pidevalt tõestama – üleolekust pelgalt suhtluslikul tasandil jääb väheseks ning võimu piisavus juhtimiseks ja domineerimiseks ilma valmisolekuta seda kasutada ei taga tõelist hegemooniat. Philip G. Cerny väidab, et ehtsa ja toimiva hegemoonia jaoks on globaliseeruv maailmas vajalik „suhtlusliku jõu” kõrval omada omada ka „struktuurilist jõudu”³, mille all peab ta silmas nii-öelda kõva jõudu (*hard power*) sõjaväelise ja ka majandusliku võimekuse näol.⁴ Kokkuvõtvalt võib seega väita, et tänapäeva hegemoonia peab tähendama ühtviisi nii juhtimisvõimet kui domineerimist, ühendama endas suhtluslikku pehmet- ja sõjalist kõva jõudu (*hard and soft*

¹ Originaalis: „leadership and domination”. Lentner, Howard H. “Hegemony and Power in International Politics”, kogumikus *“Hegemony And Power: Consensus And Coercion in Contemporary Politics”* ed. Haugaard, Mark. Lentner, Howard H., Lexington Books, Oxford 2006, lk 89-108. Siin lk 90.

² Clark, Ian. *Hegemony in International Society*. Oxford University Press, New York 2011, lk 18.

³ Originaalis: „relational power“ ja „structural power“

⁴ Cerny, Philip G. “Dilemmas of Operationalizing Hegemony”, kogumikus *“Hegemony And Power: Consensus And Coercion in Contemporary Politics”* ed. Haugaard, Mark. Lentner, Howard H., Lexington Books, Oxford 2006, lk 67-88.

power) ning olema valmis seda vajadusel kasutama. Järgmisena heidangi pilgu peale Ameerika hegemoonia ilmingutele ja sellele, kuidas USA eelnevalt mainitud kriteeriumitele vastab?

Zbiegnew Brzezinski toob välja neli tema sõnul otsustavat globaalse võimu valdkonda, milles väljendub Ameerika ülimuslikkus: sõjaline, majanduslik, tehnoloogiline ja kultuuriline. Ameerika ülemvõimu kohta kirjutab ta teoses „Suur malelaud“, et „sõjaliselt on ta võistlejata üleilmses ulatuses, majanduslikult on ta jätkuvalt globaalse juurdekasvu põhimootor...tehnoloogiliselt säilitavad Ühendriigid üldjuhi kohta uuenduste esirindel ning kultuuriliselt on...Ameerika külgetõmbevõime konkurentsitu eriti maailma noorte seas.”⁵ Eriti oluliseks peab ta just viimast – kultuurilist domineerimist. Ta leiab, et Ameerika avatusele suunatud ja kaasakiskuv kultuur on ülimalt hästi sobiv majanduskasvuks “ning välismaalt kõige andekamaid inimesi ligi meelitades ja neid kiiresti assimileerides hõlbustas kultuur ühtlasi riikliku võimu laienemist.”⁶ Ameerika kultuurilist tõmbejõudu ja selle mõjukust võib seega pidada üheks pehme jõu vormideks, mis on ühtlasi aidanud kaasa struktuuraalse jõu arengule.

Kuigi Ameerika majanduslik üleolek on viimastel aastatel vähenenud, võib Brzezinski poolt 2003. aastal välja toodud väiteid lugeda endiselt paikapidavateks. CIA World Factbooki 2010. aasta andmete kohaselt ületas USA sisemajanduse kogutoodang lähima konkurendi oma ligikaudu kolmandiku võrra.⁷ Kaitsekulutuste poolest oli USA ülekaal lähima konkurendi ees aga isegi enam kui kuuekordne.⁸ Ameerika pole aga kogu aeg taolist üleolekut omanud. Kuidas USA jõudis hegemooni staatuseni, millised muutused pidid selleks toimuma ameeriklaste hoiakutes ja kuidas sai hegemoonia kindlustamisest osa Ühendriikide poliitikas, sellest järgnevalt lähemalt.

⁵ Brzezinski, Zbiegnew. “Suur malelaud”, Tallinn, 2003. Siin lk 36.

⁶ Brzezinski, 2003, lk 14.

⁷ Andmed maailma riikide sisemajanduse kogutoodangu kohta pärinevad CIA Factbooki kodulehe www.cia.gov andmabaasidest. Võrdlus vastavalt NationMasteri tabelile „GDP (most recent) by Country“ (http://www.nationmaster.com/graph/eco_gdp-economy-gdp-nominal, 13.05.2012)

⁸ Andmed militaarkulutuste kohta pärinevad Stockholmi Rahvusvahelise Rahu-uuringute Instituudi (SIPRI) andmebaasidest (<http://www.sipri.org/databases/milex>). Võrdlus vastavalt NationMasteri tabelile „Military Capabilities, Defense Budget (most recent) by country“ (http://www.nationmaster.com/graph/mil_mil_cap_mil_cap_def_bud-military-capabilities-defense-budget, 13.05.2012).

1.1 Hoiakute muutused ja hegemoonia saavutamine

Ameerika võimekuse kasv riigi loomisest tänapäevaste sekkumiseni on olnud sammhaaval arenev protsess. Ühendriikide hegemooniale on aluse pannud muutused hoiakutes riigivõimu ja presidendi, militaarsuse ja rahvusvahelise enesemääratlemise suhtes. Samuti sõjatööstuse võidukäik ja neokonservatiivse mõtlemise esiletõus poliitilise eliidi seas. Praegune hegemoonia saavutati Külma sõja võidu ja seeläbi üleilmse ülemvõimu pälvimisega ning alates sellest ajast on ülemvõimu säilitamisest saanud osa USA poliitilistest eesmärkidest.

Ameerika kui riigi algusaastail 18. saj. lõpus suhtuti püsiva armee alalhoidmisesse skeptiliselt. Tänapäeval seevastu on täiesti tavaline, et riigid hoiavad ka rahuajal alal mingi suurusega püsiarmeed. USA praeguse armeepersonali suurus on ligikaudu 1,5 miljonit inimest⁹. Riigi loomise ajal arvati aga, et alaline armee kujutab endas ohtu vabadusele ja sõjaväed loodi vastavalt vajadusele.¹⁰ Christopher A. Preble kirjutab, et militaarsust üldjoontes peljati ning leiti, et kaitsemeetmed välisvaenlase vastu võivad teatud olukorras osutada ka vahenditeks oma inimeste vastu.¹¹ Samal eesmärgil oli limiteeritud ka presidendi võim. Sõja kuulutamise õigus lasus sel ajal Kongressil¹². See tagas olukorra, kus sõja kuulutamisele pidi eelnema põhjalik arutelu. Preble väidab, et nüüd, kus sõjakuulutamiseõigus lasub presidendil, on sõjaline sekkumine tunduvalt tõenäolisem ja et see on ühtlasi kaasa toonud “püsiva tasakaalutuse riigivõimu eri harude vahel, kus täidesaatev võim domineerib selgelt Kongressi ja Kohtuvõimu üle.”¹³ Sellist situatsiooni püüdsid riigi asutajad vältida, kuid aja möödudes muutusid ameeriklaste hoiakud presidendi võimu ja sõjaväe osas, luues pinnase Ameerika hegemoonia ja suurema sõjalise sekkumise esilekerkimiseks.

⁹ NationMaster: „*Military personnel (most recent) by country*“ http://www.nationmaster.com/graph/mil_per-military-personnel, 13.05.2012.

¹⁰ Preble, Christopher A. “The Founders, Executive Power, and Military Intervention.” *Pace Law Review*, December 2009, Vol. 30 Issue 2, pp. 688-719. Siin lk 690

¹¹ Preble, 2009, lk 691.

¹² Preble, 2009, lk 692.

¹³ Preble, 2009, lk 701.

19. sajandi alguses tutvustas selle hetke hegemoon Briti impeerium maailmale esimest korda välispoliitilist sekkumist, kui pärast 1807. aastal orjakaubanduse keelustamist saatis Atlandile patrullima oma laevad. Charles Homansi sõnul oli see “esimene näide riigist, kes surub peale inimõigusi väljaspool oma piire.”¹⁴ Seni levitati väärtusi peajasjalikult oma riigi piires, kuid brittide käitumine seadis sisse uut moodi mõtlemise rahvusvahelises poliitikas. Veidi hiljem, 1823. aastal, kuulutas USA viies president James Monroe välja nii-öelda Monroe doktriini, mis tegi teatavaks, et Euroopa võimud ei tohi sekkuda Lääne hemisfääri iseseisvate rahvaste asjadesse ja et USA jääb Euroopa asjades neutraalseks¹⁵. Sel hetkel puudus USA-l aga vastav mõjuvõim omamaks reaalselt vastavat autoriteeti maailma poliitilisel areenil¹⁶, kuid see oli esimene märk USA hegemoonilisest suhtumisest, võttes endale vastutuse kogu Lääne poolkera eest ja tehes julgeid kogu maailma puudutavaid väljaütlemisi. Monroe doktriin on seega teine näide ameeriklaste hoiakute muutusest, kus astuti eemalehoidumisest samm edasi rahvusvahelist suhtlust dikteeriva riigi poole.

Suurim muutus sai aga alguse ameeriklaste kaasatusest maailmasõdades. Kardeti võimalikku tõsisemat hädaohtu ja muutuma hakkasid inimeste hoiakud püsiva sõjaväe suhtes. Ameeriklased löid endale tohutult suure sõjaväe ja sõjatööstuse. II maailmasõjas tagasid Brzezinski sõnul “Saksamaa lüüasaamise suurel määral kaks Euroopa-välist võitjat – Ameerika Ühendriigid ja Nõukogude Liit -, kellest said Euroopa täitumata unistuse, globaalse ülemvõimu – taotlejate järeltulijad.”¹⁷ Järgnes külm sõda kahe täiesti uue supervõimu vahel. Christopher Preble'i arvates oli tähtsaimaks asjaolu, et Ühendriigid värbasid selle aja jooksul “miljoneid mehi tohtusse armeesse ja mobiliseeris veel miljoneid kujundama ja ehitama sõjapidamisvahendeid.”¹⁸ 1960ndateks näis Ameerika Preble'i sõnul olevat jäänud püsima sõjalähedasse seisundisse kommunistlike režiimide vastu¹⁹. Vastav seisund pani ameeriklasi veelgi enam panustama kaitsekulutustele ja nii sai Ameerikast sõjaliselt maailma võimsaim riik ja suur osa tema majanduslikust tootlikkusest

¹⁴ Homans, Charles. “Just What Is a Just War?” *Foreign Policy*, November 2011, Issue 189, pp. 34-35. Siin lk 34.

¹⁵ Preble, 2009, lk 695

¹⁶ Preble, 2009, lk 695.

¹⁷ Brzezinski, 2003, lk 15-16.

¹⁸ Preble, 2009, lk 697.

¹⁹ Preble, 2009, lk 697.

oli samuti sõjatööstusega seotud. See muutis USA-d täielikult. Nõukogude Liidu ja kommunistliku ploki lagunemise järgselt oleks Preble'i arvates oodata olnud justkui suuremat kärbet kaitsekulutustes, kuid sõjatööstus osutus tulusaks äriks ning “poliitilised surved ja bürookraatlik laiskus hoidsid militaarkulutused vajaminevast oluliselt kõrgemal.”²⁰ 20. sajandi ja külma sõja lõpuga omandas USA seeläbi tõelise supervõimu rolli. Andrew J. Bacevich kirjutab, et “Jumala lubadus rahust maa peal jäi täitmata ja USA poliitikas võttis kaju suhtumine, et nende kätes on Jumala töö lõpule viia.”²¹ Sarnast mõttekäiku arendasid hiljem ka president Bill Clinton ja tema välisminister Madeleine Albright Ameerika ülemvõimu kasutamise õigustamisel.

Külma sõja lõppedes ja Nõukogude Liidu lagunedes toimus oluline muutus ka Ameerika poliitilise eliidi mõtlemises, mil võimust sai neokonservatiivide uus põlvkond. Maria Ryan väidab, et kui vanem põlvkond keskendus pigem kaitsestrateegiale, “hoides vastanduvat supervõimu bipolaarses maailmas”, siis uus põlvkond võttis omaks “ründava militaarseisukoha, mis oli pühendatud Ameerika vastleitud “unipolaarse momendi” säilitamisele ja laiendamisele läbi ennetavate meetmete rakendamise vältimaks rivaalitsevate jõudude esiletõusmist.”²² Neokonservatiivse mõtlemise võidukäik muutis võimalikuks hegemoonial ja välispoliitilisel sekkumisel saada osaks USA poliitikast.

Basevichi sõnul ei ole Ameerika ülemvõimu nimel otseselt võidelnud, vaid see on neile justkui muu seas osaks saanud.²³ Taolisest “kingitusest” ei kavatsenud loobuda ja seetõttu on asunud selle säilitamise ja kasutamise juurde. Hegemooniast on saanud osa USA (poliitilisest) identiteedist ja selle kindlustamisest on saanud oluline poliitiline eesmärk.

1.2 Hegemoonia kindlustamine

Eesmärgiga aidata kaasa jätkuvale majanduskasvule oma poliitiliste eesmärkide ja väärtuste levitamise abil, võttis USA pärast hegemoonia saavutamist sihiks selle

²⁰ Preble, 2009, lk 699.

²¹ Bacevich, Andrew J. *American Empire: The realities and consequences of U.S. diplomacy*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts/London, England, 2002. Siin lk 1.

²² Ryan, Maria. ““Exporting Democracy”? Neoconservatism and the Limits of Military Intervention, 1989-2008.” *Diplomacy & Statecraft*, September 2010, Vol. 21 Issue 3, pp. 491-515. Siin lk 492.

²³ Bacevich, 2002.

kindlustamise. Külma sõja lõppedes leidis USA ennast situatsioonis, kus ta omas konkurentsituat ülemvõimu, kuid ei pidanud enam kartma võimalust, et väiksemgi konflikt võib paisuda suureks ja hävituslikuks sõjaks teise suurvõimu Nõukogude Liiduga. Ühendriigid olid Christopher Preble'i arvates äkitselt vabad sõjaliselt sekkuma ja "poliitikakujundajad...", kes ei olnud enam niivõrd sõltuvad avalikust toetusest...otsisid kohti, kus kasutada Ameerika sõjalist jõudu."²⁴ Preble lisab veel, et palju oli ka neid, kes lihtsalt ei suutnud vastu panna kiusatusele Ameerika uut võimsust ka praktikas kasutada. Andrew Bacevich märgib, et kui enne 1989.aastat näis USA välispoliitika üldiselt realistlik, "küllaltki piiratud diplomaatiliste eesmärkidega – kaitsta oma kodumaad, alal hoida oma väärtusi, kaitsta lähimaid liitlasi – siis 1990ndatel sihtisid need eesmärgid ei millegi muu, kui täiemahulise rahvusvahelise korra transformatsiooni poole"²⁵. Ameerikal oli võimalus ja sellest haarati kinni. 1992. aasta Kaitseplaneerimise Juhendis²⁶ teadvustas Pentagon oma unipolaarset seisundit maailmas ja seadis kaitseemärgiks aastateks 1994-1999 ennetada uue rivaali esilekerkimist. Samas dokumendis märgiti USA suurte sihtidena oma huvide kaitsmist ja ameerika väärtuste propageerimist. Samuti öeldi dokumendis, et vajadusel peab Ameerika olema valmis võtma kasutusele ühepoolseid meetmeid,²⁷ mis vihjab sellele, et suurt usku polnud rahvusvaheliste organisatsioonide töösse ja leiti, et enda ülimuslikkust tuleb kaitsta ja edasi arendada. Ameeriklased olid valmis oma hegemoonia kindlustamise eesmärgil sõjaliseks sekkumiseks.

Sekkumise vajadus ja hegemoonia kindlustamine ei põhine aga mitte ainult võimaluse olemasolul ja kiusatusel seda ära kasutada. Selles peitub ka reaalne võimalus tulu teenimiseks. Selleks on oluline muu maailma kohandamine enda väärtuste ja eesmärkidega. Eric S. Edelman ütleb, et ülimuslikkus "lubab domineerival riigil arendada oma spetsiifilisi poliitikaeesmärke ja annab talle suurema tegevusvabaduse nende eesmärkide

²⁴ Preble, 2009, lk 700.

²⁵ Bacevich, 2002, Preface.

²⁶ "1992 Defense Planning Guidance"

²⁷ "Excerpts From Pentagon's Plan: "Prevent the Re-Emergence of a New Rival"". The New York Times, March 08, 1992. <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/excerpts-from-pentagon-s-plan-prevent-the-re-emergence-of-a-new-rival.html?pagewanted=all&src=pm>, 20.04.2012.

saavutamiseks.”²⁸ Edelman kirjutab, et Ameerika on püüdnud juurutada avatud ja vabal maailmamajandusel põhinevat liberaalset maailmakorraldust, soodustada demokraatiate teket ning kaasata poliitilist eliiti. Niimoodi luuakse ühised huvid USAGA, mis omakorda vähendab tõenäosust, et mõni riik kipuks vastanduma Ühendriikide ülemvõimule²⁹. Sarnaselt võib vaadelda USA käitumist ka rahvusvahelistes organisatsioonides. Näitena toob Brzezinski välja NATO, mis “seob Ameerikaga Euroopa kõige tootlikumad ja mõjukamad riigid, muutes Ühendriigid võtmetähtsusega osalejaks isegi Euroopa-sisestes küsimustes.”³⁰ Taoline avatuse ja integreerituse strateegia, mis aitab kaasa Ameerika hegemoonia kindlustamisele, tuleneb Andrew Bacevici sõnul aga peamiselt pidevast tungist majandusliku tõusu suunas³¹. Seetõttu ei ole hegemoonia USA jaoks pelgalt ego küsimus, vaid selle kindlustamine ja laiendamine peaks majandusliku arengu stimuleerimise läbi endaga kaasa tooma ka märgatavat tulu.

Edelmani käsitus Ameerika hegemooniast on väga positiivne ja ta loob sellest justkui õigustava pildi³², väites muuhulgas näiteks, et Ameerika Ühendriigid pakkuvad globaalseid avalikke hüvesid nagu turvalisus ja stabiilsus ja et USA ülemvõimu hääbumisel võivad seetõttu olla kurvad tagajärjed³³. Sakellaropoulos ja Panagiotis soovivad näe Ameerika hegemonilistes püüdlustes niivõrd altruistlikke jooni ja väidavad koguni, et “USA välispoliitika peamiseks ülesandeks on olla võimeline läbi edukate sõjaliste operatsioonide kindlustada hegemonilist positsiooni ja kaitsta kapitalistlike suhete taastootmist.”³⁴ Kui Edelman väitis, et Ameerika hegemoonia loob ühtlasi rahvusvahelisi hüvesid, siis Sakellaropoulos ja Panagiotis on pigem seda meelt, et ka niiöelda globaalsed hüved teenivad kokkuvõttes pigem siiski USA enda huve.

²⁸ Edelman, Eric S. “The Broken Consensus”. *World Affairs*, November/December 2010, Vol. 173 Issue 4, pp. 51-60. Siin lk 52.

²⁹ Edelman, 2010.

³⁰ Brzezinski, 2003, lk 40.

³¹ Bacevich, 2002.

³² Edelman ise töötas Goerge W. Bushi valits ajal USA Kaitseministeeriumis, kus tema tööülesandeks oli rahvusliku julgeolku ja kaitsepoliitika alase nõu andmine. Võibolla on tema suhtumine USA käitumisse ka seetõttu soosivam kui teistel autoritel.

³³ Edelman, 2010, lk 53.

³⁴ Sakellaropoulos, Spyros; Sotiris, Panagiotis. “American Foreign Policy as Modern Imperialism: From Armed Humanitarianism to Preemptive War”. *Science & Society*, April 2008, Vol. 72 Issue 2, pp. 208-235. Siin lk 227.

Veenmaks üldsust, et tegu pole pelgalt omahuvide tagaajamisega, vajab USA igasugune sekkumine alati põhjalikku selgitamist ja õigustusi. Hegemoonia tekitab tahes-tahtmata küsimusi ja vastuolusid, millele USA peab oma püüdlustes ja õigustuste loomisel pidevalt tähelepanu pöörama. Järgmisena võtangi uurimise alla peamised Ühendriikide hegemoonial lasuvad väljakutsed.

1.3 Hegemoonia väljakutsed

USA hegemoonial lasub kolm peamist vastuolu: Lääne demokraatia raskesti kohaldatavus Araabiamaaades, võimalike uute konkurentide esilekerkimine ja sisepoliitilised vastuolud.

Esiteks, Ameerika eeldab, et Lääne demokraatia on midagi vastupandamatut, mis on loomulik ja ihaldatav. Philip G. Cerny väidab, et „Ameerika ideoloogia ja poliitiline kultuur...põhineb ameerika elustiili ülimuslikkuse uskumusel...” See on ühtlasi ka “ülim õigustus hegemoonia – ja mitte ainult Ameerika rahvuslike huvide – püüdlusel”³⁵. Selline uskumus on suure tõenäosusega pärand Külma sõja ajast. Brzezinski sõnul oli maailmasõdade järgselt USA kultuur tunduvalt meelitavam kui Nõukogude Liidu oma ja see oli ka üks olulisi põhjusi, miks USA-l õnnestus Külmast sõjast võitjana väljuda.³⁶ Sealt ka ameeriklaste jäägitu usk oma kultuuri võimekusse ja ülimuslikkusesse. Praktika on aga näidanud, et teistes ühiskondades ja kultuurides võib see tekitada tõsiseid vastuolusid. Muslih ja Norton kirjutavad, et ajalooliselt ühiskondlikult peamiselt islamile tuginenud Araabiamaad ei võtnud I maailmasõja järgselt omaks natsionalistlikku riigikäsitlust ja neile jäi võõraks idee iseseisvatest institutsioonidest, mis on demokraatia tekkimise aluseks. Nende sõnul eeldab demokraatia hästi integreeritud kodanike olemasolu, kes usuvad, et ühiskonnas peaksid valitsema poliitiliste kogukondade huvid. Selle asemel on juurdunud tugev tsentraliseeritus, bürokraatia ja militariseeritus, mis kõik suurendavad inimeste sõltuvust riigist ja suruvad alla võimaliku demokraatia esilekerkimist.³⁷ Läänelike väärtuste

³⁵ Cerny, Philip G. “Dilemmas of Operationalizing Hegemony”, kogumikus “*Hegemony And Power: Consensus And Coercion in Contemporary Politics*” ed. Haugaard, Mark. Lentner, Howard H., Lexington Books, Oxford 2006, lk 67-88. Siin lk 83.

³⁶ Brzezinski, 2003.

³⁷ Muslih, M., Norton, A.R. “The need for Arab democracy”. Foreign Policy, 1991, Issue 83.

levitamine Araabiamaades ei kujune seega nii loomulikult kui ameeriklased oleks oodanud ja vastu on võetud mitmeid tagasilööke. Sellest hoolimata selgub 2011. aasta aprillis läbiviidud Ameerika avaliku arvamuse uuringust, et suur osa rahvast peab oluliseks USA suhtlust Araabiamaadega ja usub, et demokraatia levik seal on võimalik ning Ühendriikidele ka kasulik.³⁸

Teiseks, kuna hegemooniline positsioon on võrdlemisi ahvatlev, leidub alati ka neid, kes selle poole püüdleavad ja valitseva ülivõimu autoriteeti õõnestava püüavad. Seetõttu on Ameerika hegemoonia üheks väljakutseks kindlasti ka võimalike konkurentide identifitseerimine ning võimalusel nende edukuse takistamine. Rahvusvahelise süsteemi tuleviku kuju määrab Eric Edelmani arvates ära „rahvuste tõhusus ja efektiivsus ressursside muundamisel kasutatavaks pehmeks ja kõvaks jõuks.“³⁹ Sellisest määratlusest lähtudes ei näe ta aga lähiajal USA-le tõsise ohu tekitajat. Hiinat peetakse tema majandusliku ja sõjalise arenguhüppe tõttu hetkel suurimaks konkurendiks, kuid kasvanud sotsiaalmajanduslikud pinged ja demograafilised muutused on need, mis võivad Edelmani arvates Hiina võidukõigule lõpu teha.⁴⁰ Suurimaks väljakutseks võivad seetõttu osutada hoopiski Ameerika sisepoliitilised vastuolud.

Kolmandaks, USA hegemoonia ei leia ameeriklaste seas enam kuigi suurt toetust. Nagu ka eelpool mainitud on sõjakuulutamiseõigus USA-s kandunud täidesaatva võimu käsutusse ja sõltub suuresti presidendi otsusest ja seega puudub suurem vajadus Kongressi asjassesüvenemiseks ja avalikuks debatiks. Veelgi enam, Ameerika võimsus, mis on põhimõtteliselt mõeldud oma rahva kaitsmiseks on Christopher Preble'i arvates muutnud riiki vähem turvaliseks, kuna omab rohkem jõudu kui vajalik.⁴¹ Veel märgib ta, et suure sõjaväe ülalpidamiskulud ei ole proportsioonis sellest saadava tuluga ja seetõttu tuleks sõjaväge vähendada. Sõjalise jõu vähendamine tooks kaasa USA vastutuse langemise ja sunniks teisi riike enam võtma enda kaitsega seotud kohustusi ja riske. Ühtlasi leiab ta, et

³⁸ “The American Public and Arab Awakening. A Study of American Public Opinion” Knowledge Networks, April 12-14, 2011. http://drum.lib.umd.edu/bitstream/1903/11398/1/ViewsArabs_Apr11_rpt.pdf, 12.05.2012.

³⁹ Edelman, 2010, lk 55.

⁴⁰ Edelman, 2010, lk 57.

⁴¹ Preble, 2009, lk 708.

sekkumisvõime vähenemisega paraneks ka võimude tasakaal.⁴² Kõik see on tinginud olukorra, kus ameeriklased pooldavad järjest vähem oma riigi hegemoonilist suundumist rahvusvahelises poliitikas. 2009. aastal läbiviidud avaliku arvamuse uuring globaalteemadel tõi välja, et ameeriklased kuuluvad enim rahvusvahelisust pooldavate rahvaste hulka. Koguni 69% küsitletud ameeriklastest pooldas pigem maailmasüsteemi, mida juhivad rahvusvahelised seadused, lepingud ja organisatsioonid, kui et omahuvist lähtuv USA valitsus.⁴³ Avalikkuse vastasseis teatud poliitikatele võib seega osutada suureks takistuseks Ühendriikide hegemoonia säilitamisel.

Samas saab muidugi väita, et tänapäevane rahvusvaheline õigus ja suhtlus on suuresti USA enda kujundatud ja kannab tema väärtusi. Seetõttu ei pea Ühendriigid ka ilmselt avalikust arvamusest hoolimata loobuma välispoliitilisest sekkumisest ja hegemoonia edasisest kindlustamisest ning edendamisest. Andrew Bacevich räägib “tõrksa supervõimu” müüdist⁴⁴, mis tähendab ameeriklaste seas levinud uskumust, et endid pannakse maksma ainult tõsise surve all ja õilsatel eesmärkidel. Taoline suhtumine on see, mis Bacevichi arvates seletab ja ühtlasi õigustab ameeriklaste jaoks globaalse võimu kasutamist.⁴⁵ Palju sõltub seega lihtsalt sellest, mismoodi ja kui veenvalt suudetakse sekkumist õigustada. Peamisi sekkumist toetavaid põhjendusi uurin järgmises peatükis.

⁴² Preble, 2009.

⁴³ “Public Opinion on Global Issues. A Web-based Digest of Polling from Around the World“ The Council on Foreign Relations, November 2009.

⁴⁴ “the myth of the reluctant superpower”.

⁴⁵ Bacevich, 2002.

2. Sekkumise põhjendamine

Kuni 1991. aastani oli USA sekkumise põhjendamine küllaltki lihtne. Sekkuti kommunismiga võitlemise ja suurema konflikti ärahoidmise loosungite all. Teistpidi oli jällegi sekkumine riskantsem, kuna ka väiksematel konfliktidel lasus oht eskaleeruda suuremaks sõjaks. Nõukogude Liidu kokkukukkumisel vähenes konfliktide geopoliitiline tähtsus ja sekkumine ei kujutanud enam endist ohtu. Samas nõudis sekkumine sellest hetkest aga õigustuste leidmisel suuremat fantaasiat – kommunismi oldi ju võidetud ja uue maailmasõja puhkemist välditud.

Sekkumise peamisteks põhjusteks tuuakse Maria Ryani kohaselt ühelt poolt ideaale ja teisalt oma huvide kaitsmist. Ta leiab, et USA valitsevas neokonservatiivses praktikas eelistatakse huvisid ideaalidele.⁴⁶ Tegelikuses suudab Ameerika need kaks aga tihti ka omavahel siduda. Lähtudes oma huvidest, mis kaitsevad USA hegemooniat, propageerib ta näiteks ka demokraatiat, sest „seal, kus Ameerika domineerib, valitsevad ka riigi ideaalid“⁴⁷. Seades riiklikud huvid ideaalidest ettepoole, saavutatakse tegelikult tihtipeale mõlemad üheaegselt. Omahuvi läbi on laiemale avalikkusele sekkumist keeruline põhjendada, üldtunnustatud ideaale aga on alati hea sekkumise õigustuseks välja tuua. Sobivate ideaalide leidmine ja nende juurutamine rahvusvahelistes arusaamades võimaldavad hegemoonil ilma suuremat pahameelt tekitamata jätkata välispoliitilist sekkumist ja seeläbi ka oma hegemoonia kindlustamist.

Aja edasiliikudes ja olude muutudes on USAI tulnud ümber mängida oma sekkumise põhjendused. Sakellaropoulos ja Panagiotis kirjutavad kolmest ettekäandest, mille all sekkumised on põhiliselt aset leidnud: kõigepealt kuvati nõudlus rahvusvahelise rahu järele, seejärel muutus domineerivaks põhjenduseks vajadus kaitsta inimõigusi ja alates 11. septembri terrorirünnakutest on esile kerkinud segu ideoloogilistest õigustustest, mida põhiliselt ilmestab võitlus türannia ja terrorismi vastu.⁴⁸ Rahvusvahelise rahu püüdlusele mängiti ka juba Külma sõja aegu ja seda põhjendust sekkumisele tuuakse veel

⁴⁶ Ryan, 2010.

⁴⁷ Ryan, 2010, lk 499.

⁴⁸ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 221-222.

ka tänapäeval, kuid edasipidi võtan vaatluse alla kaks viimast suuremat muutust sekkumise õigustamise vallas. Nendeks kontseptsioonideks, mis peaksid sekkumist tänapäeval kõige paremini õigustama, on humanitaarne sekkumine ja vastutus kaitsta.

2.1 Humanitaarne sekkumine

Inimõiguste kaitsmine sekkumise õigustusena oli kindlasti üks osa Ameerika vastleitud hegemoonia kindlustamise ja läänelike väärtuste levitamise kavatsustest. Sisse on seatud uus definitsioon suveräänsusest, kui riigi kohususest kaitsta oma elanikke, mis võimaldab humanitaarset sekkumist. Ühelt poolt on tegu õilsa suhtumisega, kuid inimõiguste kaitse läbi sõjalise sekkumise tekitab samas palju küsitavusi kuna ka USA ja tema liitlased on sekkumise käigus käitunud inimõiguste vastaselt. Süüdistustest hoolimata on hegemoonile alati jäänud õigus.

Sakellaropoulos ja Panagiotis ütlevad, et pärast Nõukogude Liidu lagunemist vajab USA uusi vaenlasi või väljakutseid, mis muudaksid Ühendriikide võimekuse taas rahvusvaheliselt asendamatuks.⁴⁹ Ameerika oli agar kasutama oma mõjuvõimu seadmaks sisse muudatusi maailmapoliitilises korralduses. Samas, nagu ka eelpool mainitud, olid geopoliitilised ohud maandunud ja sekkumise põhjendamine raskendatud. Charles Homansi kohaselt olid konfliktid tõenäolisemad esinema riigipiiride siseselt, mis muutis välise jõu sekkumise veelgi keerulisemaks⁵⁰. Riigipiirid ja suveräänsus olid sel hetkel küllaltki hellad teemad. 1990ndate keskpaigas hakkas aga ilmet võtma uus arusaam riigi suveräänsusest. Suveräänsusust ei defineeritud enam mitte piiride alusel, vaid kohustusel kaitsta oma kodanikke. Selline lähenemine tugines arusaamal, et „riik, kes kuritarvitab inimõigusi kaotab olemusliku osa oma suveräänsusest ning eetilisest ja poliitilisest legitiimsusest.”⁵¹ Sakellaropoulose ja Panagiotise arvates on eelnev uus definitsioon suveräänsusest rohkem seotud kapitalistlike tootmissuhete garanteerimise, omandi õiguste, poliitilise stabiilsuse ja

⁴⁹ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 223.

⁵⁰ Homans, 2011, lk 34.

⁵¹ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 220.

turu-sõbralike poliitikatega, lühidalt öelduna läänelike huvide kaitsmisega⁵², kuid sellest hoolimata andis uus määratlus USAle õigustuse sekkuda inimõiguste kaitsmise eesmärgil.

Humanitaarsel sekkumisel on aga samuti omad hädad, kuna juba mõisted humanitaarsus ja sõjaline sekkumine ei sobi hästi omavahel kokku. Piir selle vahel, millised meetmed on humanitaarsed ja millised mitte, on väga õhuke. USA juhitud NATO sekkumine Kosovos 1999. aastal sobib täpselt kokku humanitaarse sekkumise teooriaga. NATO liidrid nimetasid sekkumist õiglaseks võitluseks genotsiidi üle ja tuginesid oma väidete kohaselt rahvusvahelisele õigusele, mis lubab humanitaarset sekkumist.⁵³ Samas ei omanud NATO ÜRO Julgeolekunõukogu toetust ja seega ei sekkumist rahvusvahelise õiguse seisukohast eriti toetada. Samuti tekitas küsimusi NATO “humanitaartegevus” konflikti ajal. Kosovo sõja käigus pommitasid liitlasväed tööstustehaseid ja kasutasid vaesestatud uraani ning klastripomme. Samuti võeti meelega sihikule keemiliste ja naftakeemiliste ainete ning nafta ja gaasi rafineerimis-, hoiustamis- ja transiidihooned Belgradi, Novi Sadi, Nis ja teiste linnade läheduses.⁵⁴ Sellised meetmed põhjustasid teatud regioonides tohutu saaste ja lugematuid haigusjuhte. Ka parema seletamise juures ei sobi selline sõjapidamine aga kuidagi kokku humanitaarse sekkumise põhjendustega.

1993. aastal loodi Rahvusvaheline Kriminaaltribunal Endise Jugoslaavia jaoks (ICTY)⁵⁵, mis on formaalselt ÜRO kohus ja mis tegeleb sõjakuritegudega, mis leidsid aset Balkani konfliktides 1990ndatel. Taoliste kohtute loomine peaks olema ühtlasi üks humanitaarset sekkumist toetav asjaolu, kuna vähendab omakohtu esinemise riske, kindlustab sekkumise õiguslikkust ja tagab sõjakurjategijatele õiglase kohtumõistmise. ICTY-s on kohut peetud enam kui 160 enamjaolt Serbia, Bosnia või Kosovo päritolu isiku üle.⁵⁶ Huvitav on aga asjaolu, et kui 1999. aastal esitati Kanada advokaatide ja professorite ning Ameerika Juristide Assotsiatsiooni eestvedamisel ICTY-le kaebus NATO

⁵² Sakellariopoulos & Panagiotis, 2008, lk 220.

⁵³ Khalid, Iram. “Politics of Intervention: A Case of Kosovo, Afghanistan and Iraq.” *International Journal of Business & Social Science*, 2011, Vol. 2 Issue 11, pp. 73-79. Siin lk 73.

⁵⁴ Jokić, Aleksandar. *Lessons of Kosovo: The Dangers of Humanitarian Intervention*. Broadview Press Ltd., Canada 2004.

⁵⁵ The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

⁵⁶ ICTY koduleht: <http://www.icty.org/>, 23.04.2012.

sõjategevuse kohta, siis jäi süüdistus esitamata. NATO avaldusi peetakse enamasti usaldusväärseks ja süüdistus jäeti esitamata ICTY statuudist hoolimata, mis kohustab igast allikast saadud informatsiooni põhjal algatama uurimist.⁵⁷ Veelgi enam, süüdimõistvaid otsuseid NATO tegevusele tuli aga teistest tribunalidest. Euroopa tribunal Berliinis mõistis NATO liidrid ühehäälselt süüdi rahvusvahelise õiguse tõsisel rikkumises, leides, et olukorda Kosovos enne pommitamist ei saanud pidada humanitaarkatastroofiks ja et “NATO ei suutnud saavutada oma eesmärki taastada arvestatavad tingimused inimõigustele.”⁵⁸ Sama otsuseni jõudis ka Rahvusvaheline Tribunal USA/NATO Sõjakuritegudest Jugoslaavia Inimeste vastu⁵⁹, kuid sellest hoolimata pole Jokici sõnul seni ühegi USA liidri üle sõjakuritegude, genotsiidi või inimsusevastaste kuritegude pärast kohut peetud⁶⁰.

Eelnevast ennast mitte häirida lastes peavad ameerika autorid Jon Western ja Joshua Goldstein aga USA juhitud humanitaarmissioone muljetavaldavalt edukateks. Nad kirjutavad, et sekkumised ja rahuvalve kohalolek Balkanil on “hoidnud etnilisel vägivaldal kaane peal enam kui 15ks aastaks.”⁶¹ Positiivses valguses näevad nad ka ICTY tegevust, väites, et kõik süüdistuse saanud sõjakurjategijad kaotasid kiirelt oma poliitilise mõjuvõimu ja et tsiviilisikute vastu kuritegusid toime pannud isikud on võimalik vastutusele võtta. Ometigi ei puuduta see ameeriklasi ja liitlasvägesid. Samuti väidavad Western ja Goldstein, et “välised sekkumised leevendavad tihti vägivalda tsiviilisikute vastu”⁶² kuna kuritegelikud tsiviilisikute vastu suunatud jõud on sunnitud oma ressursid koondama enesekaitseks. Sellest, et sekkuvad väed ka ise tsiviilisikute vastu vägivalda on kasutanud ei räägi nad aga sõnakestki.

Kui Western ja Goldstein peavad USA juhitud humanitaarmissioone “muljetavaldavalt edukateks”, siis Aleksandar Jokic kirjutab Kosovo kohta, et NATO poolt

⁵⁷ Jokić, 2004, lk 135.

⁵⁸ Jokic, 2004, lk 135.

⁵⁹ International Tribunal on US/NATO War Crimes Against the People of Yugoslavia.

⁶⁰ Jokić, 2004, lk 140.

⁶¹ Western, Jon; Goldstein, Joshua S. “Humanitarian Intervention Comes of Age”. Foreign Affairs, November/December 2011, Vol. 90 Issue 6, pp. 48-59.

⁶² Western & Goldstein, 2011.

Jugoslaavia inimestele tekitatud kahju on raske käsitleda humanitaarse sekkumisena ning nimetab seda koguni kuritööks inimsuse vastu⁶³. Fakti, et USA-d ning tema ametnikke pole justkui võimalik rahvusvahelisel tasandil nende tegevuse eest karistada, võib pidada tõestuseks tema hegemooniast. Kogu selles valguses leiab Jokic, et tegelik eesmärk sekkumisele Kosovos oli Ameerika püüde saada kontrolli Balkani üle.⁶⁴ Jokici mõtet USA hegemonilistest motiividest humanitaarse sekkumise varju all toetab ka fakt, et Ühendriikide sõjaline sekkumine on selgelt valikuline. Sakellaropoulos ja Panagiotis toovad välja, et palju on sellised juhtumid, kus on selgelt rikutud inimõigusi, kuid kus USA pole sekkunud ja seda peamiselt selle tõttu, et nende juhtumite puhul pole olnud ohustatud tema strateegilised imperialistlikud huvid⁶⁵.

USA karistamatus ja radikaalsed erinevused erinevate autorite töödes näitavad, et väga palju on kokkuvõttes sellest, kuidas ülemvõimu omav Ameerika konkreetse sekkumise põhjusi ja tulemusi avalikkusele esitab. On ju suuresti hegemooni võimuses luua arusaam, mis on rahvusvaheliselt väärtustatav ja mis mitte. Võibolla just humanitaarse sekkumise vastuolulise loomuse tõttu luuakse viimasel ajal sekkumiseks segu ideoloogilistest õigustustest, mida põhiliselt ilmestab võitlus türannia ja terrorismi vastu.

2.2 Vastutus kaitsta

Uusim suund sekkumise õigustamises põhineb suuresti uuel suveräänsuse määratlusel läbi kohustuse kaitsta oma elanikke, kuid seda ka enesekaitse eesmärkidel. Jätkuvalt seisneb selle põhiolemus humanitaarse sekkumise võimalusel, kuid viimase kümnendi sündmuste valguses on sellele lisandunud eesmärgid nagu vajadus võidelda terrorismiga, inimeste kaitsmine türannia eest, ennetav tegevus ohtude vältimiseks ja sekkumist määratleva raamistiku loomine.

Juba vahetult pärast Nõukogude Liidu lagunemist vajab USA Sakellaropoulose ja Panagiotise sõnul uusi vaenlasi, kes muudaksid Ühendriikide võimekuse taas

⁶³ Jokic, 2004, lk 141.

⁶⁴ Jokic, 2004, lk 141.

⁶⁵ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 221.

rahvusvaheliselt asendamatuks.⁶⁶ Uskumust Ameerikast kui asendamatu rahvusest kandsid endas ka nii demokraatide president Bill Clinton kui pärast teda ametisse asunud vabariiklane George W. Bush. Uus vaenlane ilmutas ennast eriti teravalt ja vahetult pärast 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakuid Maailma Kaubanduskeskusele, mille tagajärjel kuulutas USA sõja terrorismile. Peagi laienes see üldisemalt sõjaks terrori vastu, mis seekord ei olnud pelgalt ideoloogiline õigustus, vaid kujutas Sakellaropoulose ja Panagiotise arvates ka pingutust tõeliste ohtude ja vaenlaste leidmisel, mis nende arvates andis ühtlasi märku teatavast autoritaarsusest ja imperialistlikust ülbusest. Nad lisavad, et see muutis terrorismi üheks võimalikuks vastuseks Ameerika sõjalisele sekkumisele.⁶⁷ Ameerika suhtumine sekkumisse oma hegemoonia kindlustamiseks oli seega kaasa aidanud uue vaenlase tekkele.

Kartes terroriohu suurenemist tuldi välja uue strateegiaga, mis keskendus konfliktide ennetamisele. Juba varem oli levinud arusaam, et kiirem sekkumine aitab päästa rohkem elusid ja seetõttu tuleb esile tõsta varajaste hoiatussignaalide vajalikkust ja võimekust koheseks tegevuseks⁶⁸. 2003. aastal Iraagi sõda alustades astus USA aga veel ühe sammu võrra edasi – nimelt oli tegemist ennetava rünnakuga (või ennetava enesekaitsega) võimaliku terroriohu vastu. Iram Khalid kirjutab, et mõistet nagu „ennetav enesekaitse“ rahvusvahelises õiguses reaalselt ei eksisteeri ja seega ükskõik milline ise välja mõeldud termin ei saa olla jõu kasutamise aluseks ühegi riigi vastu ja on seega illegaalne.⁶⁹ Taaskord oli USA sõjaliselt sekkunud ilma ÜRO heakskiiduta ja taaskord ilma olulise teravama vastuseisuta. Veelgi enam, 2005. aastal avaldas ÜRO toetust „Vastutus kaitsta“ algatusele (Responsibility to Protect – R2P), mis sidus riikide suveräänsuse oma rahva kaitsmise kohustusega ja lõi raamid edaspidisteks humanitaarseteks sekkumisteks. Ühtlasi võib seda pidada USA sekkumistele tagant-järele õiguse andmiseks.

Rahvusvahelise Sekkumise ja Riigi Suveräänsuse Komisjoni raport „Vastutus kaitsta“ seab kõikidele riikidele kohustuseks ennetada sisemisi konflikte, nendele kiirelt

⁶⁶ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 224.

⁶⁷ Sakellaropoulos & Panagiotis, 2008, lk 224.

⁶⁸ Western & Goldstein, 2011.

⁶⁹ Khalid, 2011, lk 77.

reageerida ja taasehitada konfliktist taastudes.⁷⁰ Sõjalist sekkumist käsitleb vastav dokument viimase abinõuna, kuid märgib ära võimaluse ennetavaks sekkumiseks möödapääsmatu ohu korral inimolenditele.⁷¹ R2P keskendub genotsiidi, sõjakuritegude, inimsusevastaste kuritegude ja etnilise puhastuse ennetamisele ja lubab nende ilmnemisel kontrollitud humanitaarset sekkumist⁷².

USA on liikunud aja jooksul mittesekkumise poliitika juurest sõjalise sekkumiseni kõigepealt rahu kindlustamise ettekäändel, seejärel ideaalide levitamise ja inimõiguste kaitse eesmärgil ja viimaks juba ennetavalt konfliktide ärahoidmise nimel. Ja kuigi rahvusvahelises kontekstis on USA sekkumised omistanud tagantjärele teatava legitiimsuse, olid „humanitaarne sekkumine“ Kosovos ja „ennetav enesekaitse“ Iraagis nende puhkemise ajal illegaalsed ja õigustuste poolest justkui oma ajast ees. Ameerika hegemoonina ongi neis asjus teerajaja. Seetõttu uurin järgmises peatükis mõlema konflikti ja Ameerika osaluse toetuseks toodud nii demokraatide kui vabariiklaste omaaegseid õigustusi ja püüan leida neis ühiseid ja erinevaid jooni.

⁷⁰ International Commission on Intervention and State Sovereignty. “Responsibility to Protect : The Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty.” IDRC Books, Ottawa 2001.

<http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>

⁷¹ ICISS „Responsibility to Protect“, 2001.

⁷² ICISS „Responsibility to Protect“, 2001.

3. Demokraatide ja vabariiklaste õigustused sõjaliseks sekkumiseks

Hegemoonina omab Ameerika võimekust mõjutada või koguni ümber seada rahvusvahelise suhtluse korraldust. Sekkumine on seejuures üks olulisemaid teemasid ja see, milliseid õigustusi Ameerika sekkumiseks toob võib järelkult aimu anda tuleviku rahvusvaheliste suhete süsteemi suundumustest, normidest ja väärtustest. Ameerika täpsemad poliitilised eesmärgid olenevad aga tema valitsusest ja sellest, kas võimul on parasjagu demokraadid või vabariiklased. USA ambitsioonid maailmas sõltuvad seetõttu ka sellest kuidas üks või teine erakond sekkumist õigustab.

Demokraadid on üldiselt tuntud pigem liberaalse ja pehmema, vabariiklased jällegi konservatiivse ja otsekohesema lähenemisega oma poliitikate loomisel. Kas erinev poliitiline suundumus mõjutab sekkumise motiive ning õigustamist ja kuivõrd võib neis näha seoseid hegemoonia kindlustamise ja edendamisega? Leitu põhjal proovin anda väljavaate USA tuleviku tegevusele demokraatide või vabariiklaste valitsuse all ja võimalikest suundumustest rahvusvahelises poliitikas.

3.1 Sekkumine demokraatide juhtimisel: Bill Clinton ja Kosovo

Demokraatide juhitud USA välispoliitilise sekkumise näitena kasutan 1999. aasta Kosovo konflikti, millest ka käesolevas töös on juba juttu olnud. Levinuima põhjendusena tuuakse välja, et tegemist oli humanitaarse sekkumisega, mille eesmärgiks oli peatada Jugoslaavia Kosovo provintsis elavate etniliste albaanlaste vastu serblaste poolt suunatud genotsiid. Varasemalt sai ka mainitud, et erinevad autorid on NATO sekkumises näinud vastakaid jooni ja toonud välja, et kasutatud meetmed ei vastanud esitatatud eesmärkidele ning esialgsetele sekkumise põhjustele. Uuringi, milliseid täpsemaid õigustusi demokraatide valitsus eesotsas president Bill Clintoniga tõi ja kuivõrd hegemoonilisteks neid võib pidada.

Sekkumise ettekäändena kasutati 15. jaanuaril aset leidnud Racaki intsidenti, mida NATO nimetas massimõrvaks ja mis õigustas relvastatud sissetungi.⁷³ Marjorie Cohn kirjutab aga, et tegemist oli tahtliku massimõrva termini väärkasutusega ja et praegu usutakse, et Racaki intsident oli Ühendriikide poolt lavastatud loomaks soovitud avalikku arvamust serblaste vastu.⁷⁴ Vahetult enne sõjalise aktsiooni algust kutsuti osapooled läbirääkimistele Prantsusmaale Rambouillet'sse, mis luhtusid Serbia vastuseisu tõttu pakutava lepingu tingimuste osas.⁷⁵ Vahetu sõjalise sekkumise õigustamiseks kasutati reageerimist Racaki massimõrvale ja fakti, et Jugoslaavia juht Slobodan Milosevic oli Rambouillet rahulepingu tagasi lükanud. Tegelikuses esitati Cohn'i arvates Milosevicile aga ultimaatum, millega tema seisukohast oli võimatu leppida.⁷⁶ Näiteks oli lepingus kirjas, et Kosovost saab autonoomne provints Jugoslaavias, kes valitseb ennast ise ja Jugoslaaviast sõltumata, kuid omab ka õigust osaleda Serbia valimistel. Samuti kehtestas leping NATO vägede kohalolu Jugoslaavias ja andis neile seadusliku immuunsuse ning liikumisvabaduse mitte ainult Kosovos vaid kogu Jugoslaavias.⁷⁷ Kuigi pakutav leping oli suuresti mitte läbiräägitav, lõi sellega mittenõustumine olukorra, mis justkui tõestas kõiki serblastele esitatud süüdistusi ja õigustas NATO vägede kohest sekkumist.

USA vägede ülemjuhataja kindral Hugh Sheltoni ja kaitseminister William S. Cohen toovad oma ühises avalduses Kosovo kohta välja kolm Ühendriikide huvi konfliktis osalemiseks: Serbia agressiooni otsene oht Balkanile ja seeläbi NATO Kagu-regiooni stabiilsusele, Milosevici põhjustatud humanitaarkriisi mõju naaberriikidele ning NATO terviklikkusele, ja oht NATO kredibiilsusele⁷⁸. Jooksvalt läbi kogu oma avalduse loovad nad kuvandi Kosovost kui humanitaarkatastroofist, viidates kohalikele elanikele ja albaanlastele kui abitutele tsiviilisikutele ja Milosevicile ning serblastele kui strateegiliselt

⁷³ Cohn, Marjorie. "NATO Bombing of Kosovo: Humanitarian Intervention or Crime Against Humanity?" International Journal for the Semiotics of Law, 2002. Issue 15, pp. 79-106.

⁷⁴ Cohn, 2002, lk 81.

⁷⁵ Joint Statement of William S. Cohen Secretary of Defence and General Henry H. Shelton Chairman of the Joint Chiefs of Staff „Senate Armed Services Committee Hearing on Kosovo After-Action Review“. October 14, 1999.

⁷⁶ Cohn, 2002, lk 81.

⁷⁷ Rambouillet Agreement: Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo.

http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html, 29.04.2012. Peatükk I, artiklid I ja XI ning Lisa B.

⁷⁸ Cohen & Shelton, 1999, lk 2.

genotsiidi ja etnilist puhastust läbiviivatele agressoritele. Sheltoni ja Coheni avaldusest suurima osa võtavad enda alla aga nende hinnangud konflikti ajal kasutatud meetmetest, millest selgub, et väga palju katsetati uusi sõjatehnilisi lahendusi. Nende hulka kuulusid mehitamata õhusõidukite, õhus tankimise ja uusima põlvkonna relvastuse laiem kasutamine reaalses konfliktisituatsioonis. Samuti viidi jooksvalt läbi õppusi ja treeninguid näiteks edaspidiseks ründehelikopterite kasutamiseks.⁷⁹ Uue tehnika katsetamist ja kasutamist põhjendasid nad sooviga tekitada tsiviilelanikkonnale minimaalset kahju, kuid samas sooritati 78 päeva jooksul üle 38 000 pommituslennu⁸⁰ ja põhjustati sadade tsiviilisikute surm.

President Bill Clinton ja tema administratsiooni välisminister Madeleine Albright jagasid oma retoorikas mõtet USAst kui asendamatu rahvast. Albright ütles aasta enne Kosovo konflikti puhkemist NBC-TV telesaates USA sekkumise võimalikkuse kohta, et “kui me [USA] peame kasutama jõudu, siis on see sellepärast, et me oleme Ameerika; me oleme asendamatu rahvas...me näeme kaugemale tulevikku kui teised riigid”⁸¹. Selline suhtumine näitab demokraatide küllaltki imperialistlikku meeletatust, kuid liikudes lähemale reaalsele sekkumisele, muutusid nende õigustused leebemaks ja rõhutasid humanitaarseid väärtusi ning rahvusvahelise kogukonna huve. 1998. aasta lõpus ütles Albright, et Milosevic peab vastama “pikaajalistele poliitilistele humanitaarsetele ja sõjalistele rahvusvahelise kogukonna nõudmistele või astuma vastu tõsiseimatele tagajärgedele.”⁸² Vahetult pärast sekkumist esines ametliku teatega president Clinton, kelle kõnes jäid kõlama esmalt inimelu kaitsmisel põhinevad õigustused. Clinton rõhutas regiooni olulisust ja kohese sekkumise vajadust väitega, et samast regioonist alguse saanud maailmasõdade puhul oli Euroopa olnud ohtude avastamisel ja reageerimisel liialt aeglane ja seetõttu kaotati palju elusid. Samuti ütles ta, et Kosovos on rünnaku alla sattunud

⁷⁹ Cohen & Shelton, 1999..

⁸⁰ Cohen & Shelton, 1999, lk 1.

⁸¹ Secretary of State Madeleine K. Albright, Interview on NBC-TV "The Today Show" with Matt Lauer, Columbus, Ohio, February 19, 1998, As released by the Office of the Spokesman, U.S. Department of State, <http://secretary.state.gov/www/statements/1998/980219a.html>, 22.04.2012.

⁸² “Albright: 'Kosovo diplomacy reaching its limits'”, BBC News, Thursday, October 8, 1998 Published at 20:00 GMT 21:00 UK, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/189504.stm>, 22.04.2012.

kaitsetud inimesed ja “selle tragöödia lõpetamine on moraalne kohustus”.⁸³ Demokraadid püüdsid seega teha nii, et sekkumise põhjustena jääksid peamiselt kõlama humanitaarse sekkumise printsiibid ja rahvusvahelise kogukonna, mitte pelgalt USA, huvid ja kaasatus. Oluline oli demokraatide retoorikas rõhutada Kosovost aset leidva genotsiidi mastaapsust. Kaitseminister Cohen ütles 1999. aasta maikuu CBS-i telesaates “*Face of the Nation*”, et 100 000 kosovlast võib olla mõrvatud⁸⁴. Aasta hiljem kirjutati, et leitud on alla 3000 surnukeha⁸⁵, mis tõestab, et olukorda esitleti parema õigustamise eesmärgil oluliselt hullemana kui see tegelikkuses oli.

Õigustuste rõhuasetus ilmes ka läbi viidud avaliku arvamuse uuringutes. Kui paluti hinnata sekkumise põhjendusteks toodud väiteid, peeti kõige olulisemaks süütute kodanike tapmise takistamist Kosovos (koguni 70% vastanutest pidas seda väga oluliseks⁸⁶, vaata ka lisa 1). Omahuvide selgitamise tahaplaanile jätmist näitab asjaolu, et sekkumise hetkel toetas vaid 43% küsitletutest USA seotust Kosovos omahuvide kaitse eesmärgil⁸⁷ ja et hinnanguliselt pooltel puudus Kosovo konfliktist selge arusaam⁸⁸. Vaatamata sellele toetas algselt koguni 64% väidet, et Ameerikal on moraalne kohustus aidata Kosovos rahu hoida⁸⁹. Loodud kuvand Ameerika osalusest konfliktis oli küllaltki altruistliku iseloomuga ja toetas Andrew Bacevichi tõrksa supervõimu müüdi paikapidavust ameeriklaste seas, mis õigustab Ühendriikide sekkumist vaid tõsise surve all või õilsatel eesmärkidel⁹⁰. Kui aga küsiti otse, kas USA peaks olema maailma esmane rahuvalvaja, oli selle väite poolt vaid

⁸³ President Bill Clinton’s Statement on Kosovo, March 24, 1999, The Oval Office. <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3932>, 29.04.2012.

⁸⁴ Doggett, Tom. “Cohen Fears 100,000 Kosovo Men Killed by Serbs”, Reuters, Sunday, May 16, 1999. <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/longterm/balkans/stories/cohen051699.htm>, 24.04.2012.

⁸⁵ Pilger, John. “US and British officials told us that at least 100,000 were murdered in Kosovo. A year later, fewer than 3,000 bodies have been found”. New Statesman, September 4, 2000. <http://www.newstatesman.com/node/138456>, 23.04.2012.

⁸⁶ Pew Research Center Poll conducted by Princeton Survey Research Assoc. March 24-28, 1999. N=1,488 adults nationwide.

⁸⁷ Gallup/CNN/USA Today Poll. Latest: March 25, 1999. N=675 adults nationwide.

⁸⁸ ABC News Poll. Latest: March 26, 1999. N=518 adults nationwide.

⁸⁹ Gallup/CNN/USA Today Poll. Latest: March 25, 1999. N=675 adults nationwide.

⁹⁰ Bacevich, 2002.

ligikaudu kolmandik ja vastu kaks kolmandikku vastanutest⁹¹. Hegemoonilisi püüdlusi sekkumisel varjati seega hästi, kuid ometigi leidis neid omajagu.

USA poolne rahvusvahelisuse rõhutamine, suur sõjaliste vahendite kasutamine ja uute meetmete katsetamine aitas kaasa Ühendriikide poolt juhitud NATO tugevdamisele. Marjorie Cohn väidab, et läbi NATO tugevdamise kindlustab USA oma hegemooniat ja kontrolli Euroopa turgude üle. Samuti kirjutab ta, et Kosovo sõja käigus Balkanile rajatud sõjaväebaaside abil tugevdas USA kontrolli Ida-Euroopa ja Pärsia lahe naftatranspordi üle pakkudes ühtlasi sel alal suuremat vastukaalu Venemaa domineerimisele regioonis.⁹² Ameerika tõestas Kosovos oma juhtimisvõimet ja valmidust kasutada jõudu. Oskuslikult kasutati ära ka pehme ja kõva jõu kombineerimine. USA täitis kõik käesoleva töö alguses välja toodud tänapäeva hegemoonia tundemärgid, kuid demokraatide õigustustes ei lastud sellel oluliselt välja paista.

3.2 Sekkumine vabariiklaste juhtimisel: George W. Bush ja Iraak

Vaid neli aastat pärast Kosovot alustas USA 2003. aastal sõda Iraagi vastu. Vahepeal olid võimule tulnud vabariiklased eesotsas George W. Bushiga ja 2001. aasta 11. septembril toimunud terrorirünnakud USA vastu olid muutnud oluliselt ameeriklaste suhtumist ja tõid välja uued väited sekkumise õigustamiseks. Suurenenud terroriohu valguses hakati mõtlema ennetava rünnaku vajaduse peale suuremate katastroofide ärahoidmiseks. Iraagi püüdlustes tuumarelva soetamiseks ja Iraagi liidri Saddam Husseiniga vägivaldses valitsuses nähti otsest ja kohest ohtu Ameerika- ja rahvusvahelisele julgeolekule.

Uue sekkumise õigustamise läbivaks jooneks oli võitlus terrorismi vastu ja rahvusvahelist julgeolekut ohustavate terroristlike riikide välja toomine. Bushi administratsiooni kaitseminister Donald Rumsfeld kirjeldas 2002. aastal Brüsselis NATO peakorteris antud pressikonverentsil Iraaki kui kõigile tuntud terroristlikku riiki, kellel on

⁹¹ CBS News Poll. March 28, 1999. N=793 adults nationwide.

⁹² Cohn, 2002, lk 81, 86.

suhted terroristlike võrgustikega ja kellel on agressiivne himu massihävitusrelvade järele⁹³. Selline suhtumine ei käinud aga ainult Iraagi kohta. President Bush andis 2002. aastal mõista laiemast probleemist ja suuremast hulgast terroristlikest riikidest oma traditsioonilises aasta alguses peetavas kõnes, kus ta ütles, et „riigid nagu need [viidates Iraagile, Iraanile ja Põhja-Koreale], ja nende terroristlikud liitlased, moodustavad kurjuse telje, mis relvastub ähvardamaks maailma rahu.“⁹⁴ Samas kõnes andis Bush mõista, et Ameerika terrorismi ei pelga ja teiste riikide suutmatuse esinemisel tegutseb Ameerika ise. Üldise terroriohu kontekstis pöörati erilist tähelepanu siiski Iraagile. Kaitseminister Rumsfeldi sõnul kujutas Saddam Husseini juhitud Iraak terroristlike riikide seas suurimat ja „kohest ohtu meie [Ameerika] inimestele ja maailmakorra stabiilsusele“⁹⁵. Vahetu ja kohese ohu rõhutamine oligi ajendiks, miks 2003. aasta märtsis alustati Iraagi invasiooniga. Vahetu ohu kaalukust tõstsid USA väited sellest, et Iraak omab massihävitusrelvi. Samuti kujutati Husseini ja Iraaki agressiivsete ja vaenulikena. President Bush väitis, et Iraagil on sügav vihkamine Ameerika ja tema sõprade vastu, et ta on aidanud 11.septembri terroriünnakutega seotud olnud terroriste ja et Iraagi massihävitusrelvade läbi võivad surma saada tuhanded või sajad tuhanded süütu inimesed.⁹⁶ Väliminister Colin Powell ütles vahetult enne sekkumist ÜRO-le, et Husseinil on massihävitusrelvi, mis kujutab endas kohest ohtu.⁹⁷ Vabariiklaste taktikaks oli seega reaalse ohutunde tekitamine õigustamaks ennetavat rünnakut selle ohu kõrvaldamiseks.

Pärast kaks aastat kestnud invasiooni raporteeris Kesklureagentuur (CIA), et Iraagist ei suudetud leida ühtegi massihävitusrelva⁹⁸. Samuti ei ole suudetud tõestada Iraagi otsest seotust al Qaeda ja teiste terrorirühmitustega. Võimudepoolne propaganda oli aga hästi läbiviidud, sest 2003. aasta augustis läbiviidud küsitluse kohaselt pidas enamik

⁹³ Secretary Rumsfeld Press Conference at NATO Headquarters, Brussels, Belgium, June 06, 2002.

<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3490>, 22.04.2012.

⁹⁴ The President's State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>, 29.04.2012.

⁹⁵ Hearing Before the House Armed Services Committee, September 10, 2002.

<http://www.iraqwatch.org/government/US/HearingsPreparedstatements/hasc-091802.htm>, 22.04.2012.

⁹⁶ President George W. Bush's address regarding ultimatum to Iraq. The Oval Office, 17 march 2003.

<http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/bushiraq2.html>, 29.04.2012.

⁹⁷ "Colin Powell on Iraq, Race, and Hurricane Relief". ABC News, Sept. 8, 2005.

<http://abcnews.go.com/2020/Politics/story?id=1105979&page=1#.T5VKELNLAYk>, 23.04.2012

⁹⁸ Khalid, 2011, lk 77.

inimestest väga või üsna tõenäoliseks, et Hussein omas massihävitusrelvi ja oli isiklikult seotud 11.septembri terrorirünnakutes⁹⁹(vaata ka lisa 2). Õigustus sekkumiseks oli selgelt ülespuhutud, kuid see toimis ja tagas rahva poolehoidu.

Sekkumise eel loodi Iraagi invasioonist pilt kui kiirest ja täpsest operatsioonist, mis jõuab maksimaalselt mõne kuuga lõpule. Kaitseminister Rumsfeld ütles 2002. aasta intervjuus, et jõu kasutus Iraagis ei kesta kindlasti kauem kui viis kuud.¹⁰⁰ Tegelikult kestis sõda aga ligemale 9 aastat ja kuigi väed on nüüdseks tagasi kutsutud, on endiselt Iraagis suur USA saatkonna personal, konsultandid ja lepingulised korrakaitsejad.¹⁰¹ Sõja kiiret käiku uskusid ka Ameerika elanikud. Umbes kolmandik vahetult sekkumise järgselt küsitletud inimestest arvas, et sõda on läbi 1-3 kuuga ja neljandik arvas koguni, et sõja lõpetamiseks kulub alla ühe kuu. Vaid 7% küsitletutest arvas, et sõda kestab kauem kui aasta.¹⁰² Nii ränk võimudepoolne valearvestus annab aimu sellest, et peaesmärgiks oli vaid sekkumine ja et puudus selge nägemus sõja võimalikust lõpust. USA vägede ülemjuhataja kindral Richard B. Myers tões tagantjärele 2006. aastal antud intervjuus, et tagajärgedeks ettevalmistamise juures tehti kehva tööd¹⁰³. Head tööd tehti aga esialgse sekkumise õigustamises ja Iraagi poolt kujutatava ohu paisutamisel.

Lootus kiire ennetava rünnaku abil karistada 2001. aasta terrorirünnaku süüdlasi ja takistada massihävitusrelvade levikut „terroristlikes riikides“ andis vabariiklaste tegevuse õigustustele esialgu küllaltki suure toetuse. Sõja jätkudes ja esialgsete lubaduste ja väidete järk-järgulise kokku kukkumise tagajärel toetus vähenes. Näiteks langes sõja pooldajate osa veidi enam kui aastaga neljandiku võrra. 2007. aastaks aga oli pooldajate arv langenud 75 protsendil 36 protsendile ja nende arv, kes arvasid, et vägede saatmine Iraaki oli viga,

⁹⁹ Washington Post Poll. Aug. 7-11, 2003. N=1,003. MoE +/- 3. Field work by TNS Intersearch.

¹⁰⁰ Secretary Rumsfeld Live Interview With Infinity CBS Radio, November 14, 2002.

<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3283>, 22.04.2012.

¹⁰¹ Denselow, James. “The US departure from Iraq is an illusion”. The Guardian, 25 October 2011.

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/oct/25/us-departure-iraq-illusion>, 07.05.2012.

¹⁰² CNN/USA Today/Gallup Poll. March 22-23, 2003. N=1,020 adults nationwide. MoE ± 3.

¹⁰³ “History Makers Series: General Richard B. Myers, U.S. Air Force (Retired), Former Chairman of the Joint Chiefs of Staff”. Rush Transcript; Federal News Service, Inc., Intervjueerija: Eliot A. Cohen. Council on Foreign Relations, June 29, 2006. <http://www.cfr.org/defense/homeland-security/history-makers-series-general-richard-b-myers-us-air-force-retired-former-chairman-joint-chiefs-staff-rush-transcript-federal-news-service-inc/p11062>. 28.04.2012.

tõusnud 23 protsendilt 62 protsendini¹⁰⁴(vaata ka lisa 3). Sellele vaatamata olid esialgsed toetusnumbrid suured ja vabariiklaste õigustused sekkumisel täitsid oma ülesannet.

Iraagi sõjaga töötas USA välja ennetava enesekaitse mõiste loomisega uue võimaluse ja põhjenduse sekkumiseks. Taaskord demonstreeris Ameerika oma juhtimisvõimet ja domineerimist rahvusvahelises praktikas kui alustas Iraagi sõda ilma ÜRO mandaadita. Samuti aitas Iraagi sõda kaasa Ühendriikide hegemooniale luues terrorismist uue vaenlase, kelle olemasolu justkui õigustab USA sõjalist võimekust ja muudab ta asendamatuks jõuks rahvusvahelise julgeoleku kontekstis. Iraagis demokraatia sisseviimisega laiendab USA ühtlasi ka oma kultuurilist ja ideoloogilist mõjusfääri ja propageerib läänelikke väärtusi Lähis-Ida piirkonnas.

3.3 Demokraadid vs vabariiklased

Hegemoonia kaitsmine ja edasiarendamine on olnud läbivaks jooneks USA välis- ja kaitsepoliitikas. See on omane nii demokraatidele kui vabariiklastele ja kuigi eelnevalt vaadeldud sekkumised olid oma olemuselt küllaltki erinevad ja läbi viidud erinevate valitsuste poolt, on neis üllatavalt palju sarnast. Need sarnasused on aga peidetud mõnevõrra erinevate õigustuste ja suhtumiste kattevarju alla.

Clinton ja Bush esindavad küll erinevaid erakondi, kuid lahknevused nende välispoliitikates on tegelikult küllaltki väikesed. Andrew Bacevich näeb ühe põhjendusena Clintoni ja Bushi kokkulangevate välispoliitikate osas sarnasust nende maailmavaadetes. Bacevichi sõnul “leidsid nad sama intiimse sideme USA välispoliitika ja koduse heaolu vahel...nad jagasid usku USA sõjalise üleoleku olulisusest...omasid sarnaseid ootusi tuleviku suunas... ja defineerisid ühte moodi USA välispoliitikat globaalsel ajastul.”¹⁰⁵ Nii Clinton kui Bush jagasid ideed USA-st kui asendamatuks rahvast ja pidasid oluliseks Ameerika rahvusvahelist kaasatust, avatust ja läänelike väärtuste propageerimist. Mõlema sekkumise puhul, nii Kosovos kui Iraagis, kindlustati ja edendati ühtlasi USA hegemooniat. Seetõttu võib väita, et pärast Nõukogude Liidu lagunemist ja ja Ameerika unipolaarsuse

¹⁰⁴ USA Today/Gallup Poll. July 6-8, 2007. N=1,014 adults nationwide. MoE ± 3 (for all adults).

¹⁰⁵ Bacevich, 2002, lk 214-215.

tekkimist on hegemoonia kaitsmine ja edasiarendamine olnud läbivaks jooneks USA välis- ja kaitsepoliitikas. See on midagi, mis ei sõltu asjaolust, kas valitsuses moodustavad demokraadid või vabariiklased. Heaks tõestuseks selle kohta võib tuua fakti, et Bill Clinton määras demokraatide valitsusajal oma kaitseministriks vabariiklase William S. Coheni. Cohen on öelnud, et oma poliitilise karjääri jooksul toetas ta mitteparteilist rahvusliku julgeoleku poliitikat ja kiitis seetõttu Clintonit otsust¹⁰⁶. Liidripositsioon maailmas, sõjaline üleolek ja juhtrolli haaramine rahvusvahelistes suhetes on väärtused, mida kannavad nii demokraadid kui vabariiklased.

Kuigi sekkumiste taga olev ideoloogia ja seos hegemooniaga näivad olevat osa mitteparteilisest julgeolekupoliitikast, siis sekkumiste õigustamine vabariiklaste ja demokraatide omavahelises võrdluses erineb peamiselt ühes olulisel punktil, millest lähtuvad ka teised erinevused – demokraadid keskenduvad rohkem rahvusvahelise kogukonna kaasamisele ja tegevusele rahvusvahelistes organisatsioonides, vabariiklased on aga enesekesksemad ja püüavad rõhutada demokraatidest enam Ameerika otseseid huvisid. Clintoni ja demokraatide sekkumise õigustused olid kantud rahvusvahelise kogukonna ja ühiste väärtuste ideedest. Bushi ja vabariiklaste õigustuste puhul saab täheldada rohkem ameerikalike huvide ja otsese ohutunde tekitamisega seonduvat.

Nii demokraatide kui vabariiklaste õigustused olid ülespuhutud, võimalikult suurejoonelised ja mõjuvad. Kindla peale minnes sekkumise olulisust veelgi rõhutades ollakse valmis jätma olukorrast halvemat pilti kui tegelikkus seda on. Kosovo puhul jäeti mulje asetleidvatest suuremahulistest inimsusevastastest kuritegudest, mängides niiviisi ameeriklaste ja rahvusvahelise kogukonna õiglustundele. Iraagi puhul loodi kuvand võimalikust kohesest ohust inimeste (ja ennekõike ameeriklaste) eludele ja rahvusvahelise süsteemi stabiilsusele. Siinkohal võib täheldada, et vabariiklased peavad ennekõike oluliseks sekkumise õigustamist riiklikul tasandil, demokraadid võrdlusena aga enam rahvusvahelisel tasandil.

¹⁰⁶ William S. Coheni biograafia USA kaitseministeeriumi kodulehelt. http://www.defense.gov/specials/secdef_histories/bios/cohen.htm, 29.04.2012.

3.4 Vaade tulevikku

Kuigi ameeriklased on suures osas Iraagi sõjas pettunud, leiavad siiski veidi enam kui pooled neist, et sõjalise üleoleku säilitamine on oluline osa USA välispoliitikast.¹⁰⁷ See annab alust arvata, et püüdlused USA hegemoonia säilitamiseks ja võimalikud välispoliitilised sekkumised selle kaitsmiseks või edendamiseks on ka edaspidi kindlad jätkuma. Uuringutest on selgunud, et suur enamus ameeriklastest suhtub tõrjuvalt USA hegemoonilisse rolli¹⁰⁸, kuid samas on sekkumiseelselt alati hästi vastu võetud nii demokraatide kui vabariiklaste pakutud õigustused. Veelgi enam, Christopher Preble kirjutab, et läbi USA ajaloos võib sõja suhtes märgata kõikumist entusiasmi ja vastikustunde vahel.¹⁰⁹ Praegust Iraagi sõja järgset teatavat rahva vastasseisu USA sõjalisele hõivatusale ei saa seega jäädavaks pidada.

Vabariiklased on agaramad haarama juhtrolli rahvusvaheliste kriiside ja konfliktide lahendamisel¹¹⁰, nad on oma õigustustelt otsekohesemad ja enesekesksemad ning seetõttu võiks nende juhitud valitsuse poolt oodata mõnevõrra radikaalsemaid lahendusi rahvusvahelise suhete süsteemi suunamisel ja võimalike uute õigustuste toomisel. Vabariiklaste õigustustest on lihtsam välja lugeda hegemoonilisi jooni.

Demokraadid lasevad pigem teistel juhtida kriiside ja konfliktide lahendamist¹¹¹ (vaata ka lisa 4). Oma õigustustelt on nad üldisemad, teoreetilisemad ja mitmekülgsemad. Nad rõhuvad pigem väärtustele kui otsesele ohule. Seetõttu on nende õigustustes esmapilgul raskem näha hegemoonilisi jooni ja need väljenduvad pigem rahvusvahelise suhtluse edendamises ja uute partnerite leidmises. Nende juhitud valitsuse poolt võiks oodata rahvusvaheliste organisatsioonide tugevdamist ja seeläbi oma mõjukuse suurendamist.

¹⁰⁷ World Public Opinion survey. "Americans Continue to Support International Engagement Despite Frustration over the War in Iraq", October 11, 2006.
http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/brunitedstatescanadara/256.php?nid=&id=&pnt=256&lb=bti_s, 07.05. 2012.

¹⁰⁸ Public Opinion on Global Issues, A Web-based Digest of Polling from Around the World. Council on Foreign Relations, November 2009.

¹⁰⁹ Preble, 2009, lk 696.

¹¹⁰ CBS News Poll. Sept. 22-23, 2002. Nationwide.

¹¹¹ CBS News Poll. Sept. 22-23, 2002. Nationwide.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida USA välispoliitilise sekkumise ja selle õigustamise seost hegemooniaga. Uurisin demokraatide ja vabariiklaste suhtumist antud teemasse ja tõin välja nende erinevused ja sarnasused poliitilistes suundumustes andes leitu põhjal ühtlasi võimaliku väljavaate tulevikule.

Töö kinnitas USA jätkuvat hegemooniat tuues välja tema juhtimisvõime ja domineerimise, oskuse ühendada suhtluslikku pehmet- ja sõjalist kõva jõudu ning valmiduse oma ülemvõimu kasutada. Uurimuse käigus tõin välja Ameerika läbitehtud muutused, mis viisid USA alalise sõjaväeta, mittesekkumist pooldava riigi juurest maailma kaasaegseima ja võimekaima sõjaväega välispoliitiliselt sekkuva riigini. Töö esitas arusaama USA võimekusest ja hegemooniast kui järk järgult progresseeruvast nähtusest, mis sai alguse ameeriklaste suhtumise muutumisest presidendi võimu ja sõjaväe osas, mis sai lükke Külma sõja käigus, kulmineerus unipolaarse momendi saavutamise Nõukogude Liidu lagunemisel 1990ndate alguses ja jätkub tänapäevani hegemoonia kindlustamise näol.

Jõudsin järeldusele, et hegemoonia kindlustamine, välispoliitiline sekkumine ja liikumine ühe põhjenduste bloki juurest teise juurde on läbivateks joonteks USA välis- ja kaitsepoliitikas. USA kasutab oma ülemvõimu määramaks üldtunnustatud mõistete ja väärtuste sisu ja rakendamist. Olulisemaks arenguks seejuures oli riikide suveräänsuse mõiste sidumine riigi kohustusega kaitsta oma elanikke, mis tegi võimalikuks pelgalt rahu tagamise õigustuse juurest liikuda humanitaarse sekkumise ja ennetava enesekaitse põhimõtete juurde.

Uurimuse käigus leidsin, et USA rahvusliku julgeoleku poliitika ja hegemoonilised eesmärgid on pigem mittepoliitilist laadi, kuid sellegi poolest võib näha erinevusi vabariiklaste ja demokraatide õigustustes ja sekkumisele lähenemises. Vastavalt eeldusele näitavad vabariiklased üles demokraatidest pigem otsekohesemat ja isiklikumat suhtumist õigustuste leidmisel. Vabariiklasi võib seega pidada enesekeskuse ja väiksema koostöövalmiduse tõttu justkui hegemoonilistemaks, kuid samas ei tohi alahinnata

demokraatide pingutusi avatuse ja rahvusvahelisuse edendamisel, mis tänapäeval võivad isegi rohkem kaasa aidata USA domineerimise jätkumisele.

Kasutatud kirjandus

Artiklid:

- Cohn, Marjorie. "NATO Bombing of Kosovo: Humanitarian Intervention or Crime Against Humanity?" *International Journal for the Semiotics of Law*, 2002. Issue 15, pp. 79-106.
- Edelman, Eric S. "The Broken Consensus". *World Affairs*, November/December 2010, Vol. 173 Issue 4, pp. 51-60.
- Homans, Charles. "Just What Is a Just War?" *Foreign Policy*, November 2011, Issue 189, pp. 34-35.
- Khalid, Iram. "Politics of Intervention: A Case of Kosovo, Afghanistan and Iraq." *International Journal of Business & Social Science*, 2011, Vol. 2 Issue 11, p73-79.
- Muslih, M.; Norton, A.R. "The need for Arab democracy". *Foreign Policy*, 1991, Issue 83.
- Preble, Christopher A. "The Founders, Executive Power, and Military Intervention." *Pace Law Review*, December 2009, Vol. 30 Issue 2, pp. 688-719.
- Ryan, Maria. " "Exporting Democracy"? Neoconservatism and the Limits of Military Intervention, 1989-2008." *Diplomacy & Statecraft*, September 2010, Vol. 21 Issue 3, pp. 491-515.
- Sakellaropoulos, Spyros; Sotiris, Panagiotis. "American Foreign Policy as Modern Imperialism: From Armed Humanitarianism to Preemptive War". *Science & Society*, April 2008, Vol. 72 Issue 2, pp. 208-235.
- Western, Jon; Goldstein, Joshua S. "Humanitarian Intervention Comes of Age". *Foreign Affairs*, November/December 2011, Vol. 90 Issue 6, pp. 48-59.

Artiklikogumik:

- Cerny, Philip G. "Dilemmas of Operationalizing Hegemony", kogumikus *"Hegemony And Power: Consensus And Coercion in Contemporary Politics"* ed. Haugaard, Mark. Lentner, Howard H., Lexington Books, Oxford 2006, lk 67-88.

- Lentner, Howard H. “Hegemony and Power in International Politics”, kogumikus “*Hegemony And Power: Consensus And Coercion in Contemporary Politics*” ed. Haugaard, Mark. Lentner, Howard H., Lexington Books, Oxford 2006, lk 89-108.

Raamatud:

- Bacevich, Andrew J. “American Empire: The realities and consequences of U.S. diplomacy”, Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts/London, England, 2002.
- Brzezinski, Zbigniew. “Suur malelaud” , Tallinn, 2003.
- Clark, Ian. “Hegemony in International Society”, Oxford University Press, New York 2011.
- Jokić, Aleksandar. “Lessons of Kosovo: The Dangers of Humanitarian Intervention”, Broadview Press Ltd., Canada 2004.

Raportid:

- International Commission on Intervention and State Sovereignty. “Responsibility to Protect : The Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty.” IDRC Books, Ottawa 2001.
<http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>, 30.03.2012
- Joint Statement of William S. Cohen Secretary of Defence and General Henry H. Shelton Chairman of the Joint Chiefs of Staff „Senate Armed Services Committee Hearing on Kosovo After-Action Review“. October 14, 1999.

Leping:

- Rambouillet Agreement: Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo. http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_ambouillet_text.html, 29.04.2012

Intervjuud:

- “History Makers Series: General Richard B. Myers, U.S. Air Force (Retired), Former Chairman of the Joint Chiefs of Staff” Rush Transcript; Federal News Service, Inc., Intervjueerija: Eliot A. Cohen. Council on Foreign Relations, June 29, 2006. <http://www.cfr.org/defensehomeland-security/history-makers-series-general-richard-b-myers-us-air-force-retired-former-chairman-joint-chiefs-staff-rush-transcript-federal-news-service-inc/p11062>, 28.04.2012.
- Secretary of State Madeleine K. Albright, Interview on NBC-TV "The Today Show" with Matt Lauer, Columbus, Ohio, February 19, 1998, As released by the Office of the Spokesman, U.S. Department of State, <http://secretary.state.gov/www/statements/1998/980219a.html>, 22.04.2012.
- Secretary Rumsfeld Live Interview With Infinity CBS Radio, November 14, 2002. <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3283>, 22.04.2012.

Kõned:

- Hearing Before the House Armed Services Committee, September 10, 2002. <http://www.iraqwatch.org/government/US/HearingsPreparedstatements/hasc-091802.htm>, 22.04.2012.
- President Bill Clinton´s Statement on Kosovo, March 24, 1999, The Oval Office. <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3932>, 29.04.2012.
- President George W. Bush´s address regarding ultimatum to Iraq. The Oval Office, 17 march 2003. <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/bushiraq2.html>, 29.04.2012.
- Secretary Rumsfeld Press Conference at NATO Headquarters, Brussels, Belgium, June 06, 2002. <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3490>, 22.04.2012.
- The President's State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>, 29.04.2012.

Ajalehe artiklid:

- “Albright: 'Kosovo diplomacy reaching its limits'”, BBC News, Thursday, October 8, 1998 Published at 20:00 GMT 21:00 UK, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/189504.stm>, 22.04.2012.
- “Colin Powell on Iraq, Race, and Hurricane Relief”. ABC News, Sept. 8, 2005. <http://abcnews.go.com/2020/Politics/story?id=1105979&page=1#.T5VKELNLaYk>, 23.04.2012
- Denselow, James. “The US departure from Iraq is an illusion”. The Guardian, 25 October 2011. <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/oct/25/us-departure-iraq-illusion>, 07.05.2012. Pilger, John. "US and British officials told us that at least 100,000 were murdered in Kosovo. A year later, fewer than 3,000 bodies have been found". New Statesman, September 4, 2000.
- Doggett, Tom. “Cohen Fears 100,000 Kosovo Men Killed by Serbs”, Reuters, Sunday, May 16, 1999. <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/longterm/balkans/stories/cohen051699.htm>, 24.04.2012.
- “Excerpts From Pentagon's Plan: “Prevent the Re-Emergence of a New Rival””. The New York Times, March 08, 1992. <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/excerpts-from-pentagon-s-plan-prevent-the-re-emergence-of-a-new-rival.html?pagewanted=all&src=pm>, 20.04.2012.

Arvamusuuringud:

- “Public Opinion on Global Issues. A Web-based Digest of Polling from Around the World“ The Council on Foreign Relations, November 2009.
- “The American Public and Arab Awakening. A Study of American Public Opinion” Knowledge Networks, April 12-14, 2011.

http://drum.lib.umd.edu/bitstream/1903/11398/1/ViewsArabs_Apr11_rpt.pdf,
12.05.2012.

- World Public Opinion survey. “Americans Continue to Support International Engagement Despite Frustration over the War in Iraq”, October 11, 2006.
<http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/brunitedstatescanadara/256.php?nid=&id=&pnt=256&lb=btis>, 07.05.2012
- <http://www.pollingreport.com>, 02.05.2012:
 - Pew Research Center Poll conducted by Princeton Survey Research Assoc. March 24-28, 1999.
 - Gallup/CNN/USA Today Poll. Latest: March 25, 1999.
 - ABC News Poll. Latest: March 26, 1999.
 - CBS News Poll. March 28, 1999.
 - Washington Post Poll. Aug. 7-11, 2003. Field work by TNS Intersearch.
 - CNN/USA Today/Gallup Poll. March 22-23, 2003.
 - USA Today/Gallup Poll. July 6-8, 2007.
 - CBS News Poll. Sept. 22-23, 2002.

Biograafia:

- William S. Coheni biograafia USA kaitseministeeriumi kodulehelt.
http://www.defense.gov/specials/secdef_histories/bios/cohen.htm, 29.04.2012.

Interneti leheküljed:

- CIA: www.cia.gov
- ICTY: <http://www.icty.org/>
- NationMaster <http://www.nationmaster.com>
 - *GDP (most recent) by Country*
http://www.nationmaster.com/graph/eco_gdp-economy-gdp-nominal,
13.05.2012
 - *Military Capabilities, Defense Budget (most recent) by country*
http://www.nationmaster.com/graph/mil_mil_cap_mil_cap_def_bud-military-capabilities-defense-budget, 13.05.2012

- *Military personnel (most recent) by country*
http://www.nationmaster.com/graph/mil_per-military-personnel,
13.05.2012.
- Polling Report: <http://www.pollingreport.com>
- SIPRI: <http://www.sipri.org/databases/milex>

Lisad

Lisa 1. Avaliku aevamuse uuring USA sekkumiseks Kosovos toodud põhjenduste hindamiseks. Pew Research Center Poll conducted by Princeton Survey Research Assoc. March 24-28, 1999. N=1,488 adults nationwide. <http://www.pollingreport.com>

Form 2, asked 3/25-28:

"Here are some reasons being given for launching U.S. airstrikes to help secure peace in Kosovo, Serbia. For each one, please tell me whether, in your opinion, it is a very important reason, a somewhat important reason, a not too important reason, or not at all important reason for launching U.S. airstrikes. How about [see below]? Is this a very important, somewhat important, not too important, or not at all important reason for launching U.S. airstrikes?"

	Very Impor- tant %	Some- what Impor- tant %	Not Too Impor- tant %	Not At All Impor- tant %	Don't Know/ Refused %
"To prevent a larger war involving other countries in that part of Europe"	57	25	8	6	4
"To prevent the killing of innocent citizens in Kosovo"	70	19	4	5	2
"To prevent starvation and a major refugee problem in that region"	55	27	9	6	3

Lisa 2. Avaliku arvamuse küsitulus Saddam Hussein'i arvatava tegevuse kohta. Washington Post Poll. Aug. 7-11, 2003. N=1,003. MoE +/- 3. Field work by TNS Intersearch. <http://www.pollingreport.com>

"How likely is it that Saddam Hussein [see below]? Would you say that it is very likely, somewhat likely, not very likely, or not at all likely?"

	Very/ Somewhat Likely %	Not Very/ Not At All Likely %	No Opinion %
"Was trying to develop weapons of mass destruction"	84	14	3
"Has provided assistance to Osama bin Laden and his terrorist network"	82	14	4
"Had already developed weapons of mass destruction"	78	19	3
"Was personally involved in the September 11 terrorist attacks"	69	28	3

Lisa 3. Ameeriklaste arvamuse muutus ajas vägede Iraaki saatmise kohta. USA Today/Gallup Poll. July 6-8, 2007. N=1,014 adults nationwide. MoE ± 3 (for all adults). <http://www.pollingreport.com>.

"In view of the developments since we first sent our troops to Iraq, do you think the United States made a mistake in sending troops to Iraq, or not?"

	Made a Mistake	Did Not Make a Mistake	Unsure
	%	%	%
7/6-8/07	62	36	2
6/1-3/07	56	40	4
5/4-6/07	58	40	2
4/13-15/07	57	41	2
3/23-25/07	56	43	2
3/2-4/07	59	39	2
2/9-11/07	56	42	2
1/12-14/07	58	41	2
1/5-7/07	57	41	2
12/8-10/06	53	45	2
11/2-5/06	55	40	5
10/20-22/06	58	40	2
10/6-8/06	56	40	4
9/15-17/06	49	49	2
7/28-30/06	54	45	2
7/21-23/06	56	41	2
6/23-25/06	55	43	1
6/9-11/06	51	46	2
4/7-9/06	57	42	1
3/10-12/06	57	42	1
2/28 - 3/1/06	55	43	2
2/9-12/06	55	42	3
1/20-22/06	51	46	3
1/6-8/06	50	47	3
12/16-18/05	52	46	2
12/9-11/05	48	50	2
11/11-13/05	54	45	1
10/28-30/05	54	45	1
10/21-23/05	49	49	2
9/16-18/05	59	39	2
9/8-11/05	53	46	1
8/28-30/05	53	46	1
8/5-7/05	54	44	2
7/22-24/05	46	53	1
6/24-26/05	53	46	1
4/29 - 5/1/05	49	48	3
3/18-20/05	46	51	3
2/25-27/05	47	51	2
2/4-6/05	45	55	-
1/14-16/05	52	47	1
1/7-9/05	50	48	2
11/19-21/04	47	51	2
10/29-31/04	44	52	4

	Made a Mistake	Did Not Make a Mistake	Unsure
10/22-24/04	47	51	2
10/14-16/04	47	52	1
10/9-10/04	46	53	1
10/1-3/04	48	51	1
9/24-26/04	42	55	3
9/3-5/04	38	57	5
8/23-25/04	48	50	2
7/30 - 8/1/04	47	51	2
7/19-21/04	50	47	3
7/8-11/04	54	45	1
6/21-23/04	54	44	2
6/3-6/04	41	58	1
5/7-9/04	44	54	2
4/16-18/04	42	57	1
1/12-15/04	42	56	2
11/3-5/03	39	60	1
10/6-8/03	40	59	1
7/7-9/03	27	72	1
3/24-25/03	23	75	2

Lisa 4: Demokraatide ja vabariiklate arvmused USA rollist rahvusvalistes konfliktides ja kriisides. CBS News Poll. Sept. 22-23, 2002. Nationwide. <http://www.pollingreport.com>

	ALL %	Republicans %	Democrats %	Independents %
"Do you think the United States should or should not take the leading role among all other countries in the world in trying to solve international conflicts?" Form A (N=455)				
Should	45	50	47	39
Should not	49	47	50	50
Don't know	6	3	3	11
"Which of the following statements comes closer to your point of view? (1) The United States should take the lead in solving international crises and conflicts. OR, (2) The United States should let other countries and the United Nations take the lead in solving international crises and conflicts." Form B (N=448)				
U.S. take lead	46	56	43	39
Let others lead	48	37	55	53
Depends (vol.)	2	2	1	4
Don't know	4	5	1	4

Justification of U.S. Foreign Intervention and Hegemony in Comparison of Democrats and Republicans

Summary

The goal of this study was to examine the connection between U.S. foreign intervention, its justifications and hegemony. Attitudes of both democrats and republicans were assessed based on the justifications given by U.S officials to interfere in Kosovo in 1999, and in Iraq in 2003. Also, a perspective for the future was created based on the findings. In the light of upcoming presidential elections and talks about the potential decline of U.S. supremacy, these findings may prove to be useful.

The study acknowledged the fact of U.S. hegemony and its strong remaining potential in the world today. It was brought out that the United States has both leadership and dominance, has the capability to merge soft- and hard power and is ready to actually use its supremacy when needed. The main concept of this work is an understanding of U.S. hegemony as a progressive phenomenon, which means that America has always been moving step by step towards bigger involvement and primacy on an international scale.

It was also found in the study that the safeguarding of hegemony, foreign intervention and changes in justifications are continuing trends in U.S. defense and foreign policy rather than just policy goals for democrats or republicans. It was stated that America uses its supremacy to redefine international values or terms like sovereignty to find new justifications for interfering.

However, some differences were found between democrats and republicans, main one of them being the fact that republicans tend to use more self-seeking and real threat-posing justifications as democrats rely more on moral values and the involvement of international communities. Based on these findings, it can be said that future governments led by republicans might have a bigger tendency to act on their own while democrats pursue hegemonic goals mainly through the work of international organisations.